

Sisäministeriö
Lausuntopyyntö SM Dno-2019-1943

Poliisin liikennevalvonnan ja liikenneturvallisuuden toimintaohjelma

Sisäministeriö on 18.12.2020 päivätyllä kirjeellään pyytänyt Valtiontalouden tarkastusvirastolta lausuntoa luonnoksesta poliisin liikennevalvonnan ja liikenneturvallisuuden toimintaohjelmaksi. Tarkastusvirasto kiittää mahdollisuudesta kommentoida toimintaohjelmaa ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

1 Toimintaohjelman tavoitteet ovat valtiontaloudellisesti oikean suuntaisia

Toimenpideohjelmassa esitetään poliisin liikenneturvallisuustyön ja liikennevalvonnan vaikuttavuustavoitteet, yleiset tavoitteet sekä vaikuttavuuskohteet. Tarkastusvirasto katsoo, että vaikuttavuustavoitteet ovat oikean suuntaisia, mutta samalla muita tavoitteita tulisi täsmentää ja konkretisoida.

Toimenpideohjelmalla on kaksi laajaa vaikuttavuustavoitetta: 1) liikennekuolemien, vakavien loukkaantumisten ja ammattiliikenteen harmaan talouden vähentäminen, sekä 2) liikenneriikosten ja liikenteessä ilmenevien rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen sekä liikenneturvallisuuden ylläpitäminen. **Tarkastusviraston tuloksellisuustarkastuksen mukaan poliisin liikennevalvonta ja -turvallisuustyö on valtiontaloudellisesti vaikuttavinta kohdistuessaan juuri näille alueille.** Yhden liikennekuoleman laskennallinen hinta on 2,77 miljoonaa euroa ja ammattiliikenteen harmaan talouden mitta-kaava noin 500 miljoonaa euroa, joten valvonnan ja liikenneturvallisuustyön painottuminen niiden vähentämiseen on valtiontalouden kannalta perusteltu valinta.

Toimintaohjelmassa todetaan, ettei ohjelman tavoitteita ole priorisoitu eikä lueteltu tyhjentävästi, ja että tavoitteiden painoarvo voi vaihdella. Ohjelman aikajänne on niin lyhyt (2021-2024), että prioriteetit eivät ministeriötasolla todennäköisesti muutu sinä aikana kovin paljon. Strategia ajoittuu kokonaisuudessa parhailtaan meneillään olevalle TTS-kaudelle, jonka resurssit ja painotukset ovat jo tiedossa. Tavoitteet esitetään melko yleisellä tasolla, mutta tarkastuksissa on voitu osoittaa, että jos poikkihallinnollisella tasolla tai ministeriöissä strategioiden tavoitteenasettelu ei ole loppuun saakka mietittyä, myös operatiivisen tason toiminnan suunnittelu vaikeutuu. Tavoitteiden täsmentäminen ja priorisoiminen auttaisivat tässä tapauksessa poliisihallitusta, kun se laatii ohjelmalle käytännön toteuttamissuunnitelmaa ja -mittareita.

Tavoitteiden ohella esitetään keskeiset vaikuttavuuskohteet, joihin poliisin liikennevalvonnalla ja liikenneturvallisuustyöllä pyritään vaikuttamaan. **Tarkastusvirasto pitää hyvänä sitä, että ohjelmassa painotetaan ajoterveyden, eri turvalaitteiden, kulkuvälineiden ja ajonepeuksien ohella raskaan liikenteen, ammattiliikenteen ja harmaan talouden osuutta.** Tarkastuksessa 2019 liikenteen harmaan talouden määrää pidettiin merkittävänä riskinä, johon poliisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

2 Muita huomioita

Tarve liikennevalvontaa ja -turvallisuutta koskevalle strategisen tason dokumentille on ollut viime vuosina ilmeinen. VTV:n tekemässä tuloksellisuustarkastuksessa (Poliisin liikennevalvonta, VTV 5/2019) todettiin, että liikenneturvallisuuden ja -valvonnan ohjaus on vähentynyt viime vuosina ja ohjausasiakirjoista moni oli joko uudistamatta tai puutteellinen. Huomio koski koko liikenneturvallisuustyön ohjausta valtionhallinnossa. Tarkastusvirasto suositteli, että sisäministeriö vahvistaa poliisin liikennevalvonnan strategista ohjausta. Sisäministeriö sitoutui strategiatyöhön, ja myös liikenne- ja viestintäministeriö koordinoi parhaillaan kansallisen liikenneturvallisuusstrategian valmistelua. Tämä poikkihallinnollinen strategia-asiakirja annetaan valtioneuvoston periaatepäätöksenä 2022. Poliisin liikennevalvonnan ja liikenneturvallisuuden toimintaohjelma on puolestaan ministeriötason strateginen asiakirja, ja sitä täydentää jatkossa poliisin liikennevalvonnan operatiivisen tason toiminta- ja kehittämissuunnitelma.

Liikenneturvallisuutta koskevien ohjausasiakirjojen hierarkia olisi hyvä esittää poliisin liikennevalvonnan ja liikenneturvallisuuden toimintaohjelmassa. Valtioneuvostotason, poikkihallinnollisen tason, strategisen ja operatiivisen tason roolit liikennevalvonnan suunnittelussa ja kehittämisessä ovat erilaiset, ja myös eri asiakirjojen laadinta tulisi koordinoida huolellisesti. Tällä hetkellä poliisin toimintaohjelman linjaukset on laadittu ennen kansallisen liikenneturvallisuusstrategian linjauksia, mikä saattaa näkyä ohjelman tarkistustarpeina jatkossa. Lisäksi toimintaohjelman aikajänne 2021-2024 eroaa liikenneturvallisuusstrategian aikajänteestä (2022-2026). Molempien osalta voimassaoloaika on strategiselle ohjausasiakirjalle poikkeuksellisen lyhyt. Yleensä ministeriötason strategia-asiakirjojen aikajänne on vähintään 5-10 vuotta, tai vaihtoehtoisesti ne laaditaan ilman tavoiteaikaa (esim. Sisäisen turvallisuuden strategia). Mikäli strategian tai toimintaohjelman ajanjakso on vain muutaman vuoden mittainen, ohjelman tulisi olla melko tarkka ja yksityiskohtainen. Toimintaohjelmassa kuvataan lähes 40 sivun verran liikenneturvallisuuslinjauksia, liikenteen tilannekuvaa, liikenneonnettomuuksien syitä ja mm. poliisin toiminnan vaikuttavuuteen liittyviä tekijöitä. Tarkastusvirasto toteaa, että toimintaohjelmaa jäntevöittäisi tausta-aineistojen tiivistäminen ja karsiminen. Toimintaohjelman tausta-aineistoista ja kuvailevasta tekstistä saa kuvan siitä, että **liikennepoliisitoiminnassa tulee jatkossa korostumaan ns. road policing -näkökulma, eli liikenteessä ilmenevän rikollisuuden kokonaisvaltainen torjunta. Tarkastusviraston liikennevalvontaan kohdistunut tarkastus piti tällaista näkökulmaa hyvin toivottavana kehityksenä.**

Tarkastusvirasto katsoo, että poliisin liikennevalvonnan ja liikenneturvallisuuden toimintaohjelma luo huolellisesti toteutettuna hyvät edellytykset poliisin liikenneturvallisuustyön kehittämiselle ja liikennevalvonnan toteuttamiselle tulevina vuosina.

Anna-Liisa Pasanen
johtaja, Hyvinvoiva ja turvallinen yhteiskunta

Katri Lammi
ylitarkastaja